

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türkiye’de yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altında bulunan vatandaşların güncel durumunun ortaya çıkarılması; sosyal yardım sisteminin kapsamı, yeterliliği, erişilebilirliği ve yoksulluğu azaltmadaki etkinliğinin incelenmesi; çocuklar, yaşlılar, engelliler, işsizler ve dar gelirli haneler bakımından temel ihtiyaçlara erişimde yaşanan güçlüklerin belirlenmesi amacıyla Anayasa’nın 98. maddesi ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü’nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca Meclis Araştırması açılmasını arz ve teklif ederiz.

İzzet AKBULUT
Burdur Milletvekili

GENEL GEREKÇE

Türkiye’de gelir dağılımı, yoksulluk ve temel ihtiyaçlara erişim, sosyal politikanın en önemli başlıkları arasında yer almaktadır. Yüksek yaşam maliyetlerinin hane bütçeleri üzerindeki etkisi; barınma, beslenme, ısınma ve beklenmedik harcamaları karşılama kapasitesi üzerinden doğrudan hissedilmektedir. Bu nedenle sosyal yardım sisteminin yalnızca kaç kişiye veya haneye ulaştığıyla değil, sağlanan desteğin ihtiyaçları ne ölçüde karşıladığı ve yararlanıcıları kalıcı biçimde yoksulluktan çıkarıp çıkaramadığıyla birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir.

TÜİK’in 2025 Yoksulluk ve Yaşam Koşulları İstatistiklerine göre, eşdeğer hanehalkı kullanılabilir fert medyan gelirinin yüzde 50’si esas alındığında göreceli yoksulluk oranı yüzde 13,0; yüzde 60’ı esas alındığında ise yüzde 20,6 olarak gerçekleşmiştir. Sürekli yoksulluk oranı yüzde 13,6; maddi ve sosyal yoksunluk oranı yüzde 11,9 olarak hesaplanmıştır. Daha geniş bir gösterge olan yoksulluk veya sosyal dışlanma riski altında bulunanların oranı ise yüzde 27,9’dur. Bu oran 0-17 yaş grubunda yüzde 36,8’e çıkmaktadır. Bu veriler, özellikle çocukların yoksulluk ve sosyal dışlanma bakımından daha kırılgan bir konumda bulunduğunu göstermektedir.

Aynı araştırmanın yaşam koşullarına ilişkin sonuçları, hanelerin karşı karşıya bulunduğu ekonomik baskının niteliğini de ortaya koymaktadır. 2025 yılında fertlerin yüzde 35,1’i iki günde bir et, tavuk veya balık içeren bir öğünün masrafını; yüzde 25,1’i beklenmedik bir harcamayı; yüzde 19,6’sı ise konutunun ısınma ihtiyacını ekonomik nedenlerle karşılayamadığını beyan etmiştir. Borç veya taksit ödemesi bulunanların oranı yüzde 56,4 olurken, konut masraflarının hanelerin büyük bölümü üzerinde farklı düzeylerde yük oluşturduğu görülmektedir.

Türkiye’de sosyal yardım sistemi; yaşlı aylığından engelli aylığına, evde bakım yardımından elektrik ve doğal gaz tüketim desteklerine, gıda ve barınma yardımlarından çocuklara yönelik sosyal ve ekonomik desteklere kadar çok sayıda programdan oluşmaktadır. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının güncel programlarında 2026 yılı için birçok yardımda gelir ölçütü, hane içinde kişi başına düşen aylık gelirin net asgari ücretin üçte birinden, yani 9.358,50 TL’den az olması üzerinden uygulanmaktadır. Bu eşik ve yardım tutarlarının güncel kira, gıda, enerji ve diğer zorunlu harcamalar karşısındaki yeterliliğinin düzenli olarak ölçülmesi gerekmektedir.

Sosyal yardım sisteminin ölçeği de önemli bir kamu politikası alanına işaret etmektedir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının 2026 Performans Programında, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu ile 2022 sayılı Kanun kapsamındaki yardımlar esas alınarak hesaplanan hane başı ortalama aylık sosyal yardım tutarının 2025 yıl sonu gerçekleşmesinin 3.324 TL olduğu, 2026 hedefinin ise 5.050 TL olarak belirlendiği görülmektedir. Aynı belgede elektrik tüketim desteğinden 2025 yıl sonunda 2 milyon 571 bin 289 hanenin yararlandığı belirtilmektedir. Bu büyüklükler, sosyal yardımların milyonlarca hanenin yaşamında önemli bir unsur olduğunu göstermektedir.

Öte yandan sosyal yardımlara ayrılan kaynakların ekonomik büyüklük içindeki payı da sistemin etkinliğiyle birlikte ele alınmalıdır. 2026 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programında sosyal yardım harcamalarının GSYH’ye oranının 2024 yılında yüzde 1,01 olduğu belirtilmektedir. Aynı program, ihtiyaç sahibi haneleri desteklemeye yönelik Türkiye Aile Destek Programının 2024 yılı sonunda tamamlandığını kaydetmektedir. Programların sona ermesi veya kapsamının değişmesi halinde destekten çıkan hanelerin gelir ve yaşam koşullarındaki değişimin izlenmesi, yeni yoksulluk risklerinin oluşup oluşmadığının belirlenmesi gerekmektedir.

Sosyal yardım politikalarının temel amacı yalnızca mevcut yoksulluğun sonuçlarını hafifletmek değil, hanelerin ekonomik ve sosyal açıdan güçlenmesini sağlamak olmalıdır. Çalışabilir durumda olan bireylerin istihdama erişimi, çocukların eğitimden kopmasının önlenmesi, kadınların işgücüne katılımının desteklenmesi, engelli ve yaşlı bireylerin bakım ihtiyaçlarının karşılanması ve barınma güvencesinin güçlendirilmesi sosyal yardımlarla koordineli biçimde yürütülmelidir. Yardım alan bir hanenin

koşullarda yardımdan çıktığı ve sonrasında yeniden yardıma ihtiyaç duyup duymadığı da sosyal politika başarısının ölçülmesinde dikkate alınmalıdır.

Bu çerçevede sosyal yardım sisteminde hak temelli, şeffaf ve ölçülebilir bir yapının güçlendirilmesi önem taşımaktadır. Yardım programlarının farklı kurumlar arasında parçalı biçimde yürütülmesinin etkileri, başvuru ve hak sahipliği kriterlerinin anlaşılabilirliği, bölgesel yaşam maliyeti farklılıklarının dikkate alınıp alınmadığı, yardım tutarlarının satın alma gücünü ne ölçüde koruduğu ve sosyal yardımların yoksulluk oranları üzerindeki net etkisi kapsamlı biçimde incelenmelidir.

Bu kapsamda; Türkiye’de yoksulluk ve sosyal dışlanmanın güncel boyutunun yaş, hane tipi, çalışma durumu ve bölgesel farklılıklar bakımından ortaya çıkarılması; sosyal yardım programlarının kapsamının, hak sahipliği kriterlerinin ve yardım tutarlarının yeterliliğinin incelenmesi; sosyal yardımların barınma, gıda, enerji ve çocuk yoksulluğu üzerindeki etkisinin ölçülmesi; yardımdan yararlanan hanelerin zaman içerisindeki durumlarının ve yardımdan çıkış süreçlerinin değerlendirilmesi; sosyal yardım, istihdam, eğitim ve sosyal hizmet politikaları arasındaki koordinasyonun araştırılması ve vatandaşların insan onuruna yaraşır yaşam koşullarına erişimini güçlendirecek kalıcı sosyal politika araçlarının belirlenmesi amacıyla Anayasa’nın 98. maddesi ve TBMM içtüzüğünün 104. ve 105. maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılmasını saygılarımla arz ve teklif ederiz.

82 Sayılı mee. Anas

MİLLETVEKİLİ ADI SOYADI	BÖLGESİ	İMZA
Ali GÖKÇEL	İstanbul	Ali Gökçel
Sibel SÜCMEZ	Trobon	S. SÜCMEZ
Havaş ÖZTERKİ	Bursa	Havaş ÖZTERKİ
Hikmet YILIM HALICI	İsparta	Hikmet YILIM HALICI
Siret ARPAÇI	Denizli	Siret ARPAÇI
Bilal BİLİCİ	Adana	Bilal BİLİCİ
Av. Dr. Mehmet TANKUT DİĞALMUR		Av. Dr. Mehmet TANKUT DİĞALMUR
HAŞ KARAŞI	Sivas Mu.	HAŞ KARAŞI
Erim Karakoç	Aydın Mu.	Erim Karakoç
Orhan SENER	Adana Mu.	Orhan SENER
Ayhan BAKUR	Adana	Ayhan BAKUR
Emel ENGİNYURT	İstanbul	Emel ENGİNYURT
Uğur Bayraktutan	Artvin Mu.	Uğur Bayraktutan
Özgür Karabalt	İst. Mu.	Özgür Karabalt
Turan Tozkan ÖZK	İstanbul	Turan Tozkan ÖZK
Süleyman ZİLBİL	Aydın	Süleyman ZİLBİL
Mustafa Erdem	Antalya	Mustafa Erdem
Mehmet TAHTASIZ	Sorum Mu.	Mehmet TAHTASIZ
Deniz YAVUZ YILMAZ	Zonguldak Mu.	Deniz YAVUZ YILMAZ

